

Rafał Adamus

Uniwersytet Opolski

ORCID: 0000-0003-4968-459X

radamus@uni.opole.pl

Problem odpowiedzialności członków zarządu spółki kapitałowej za zobowiązania
z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne powstałe
w czasie trwania postępowania z możliwością zawarcia układu

STRESZCZENIE

Opracowanie dotyczy problemu odpowiedzialności członków zarządu za zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne powstałe w czasie trwania postępowania z możliwością zawarcia układu, prowadzonego w oparciu o przepisy zarówno ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, jak i ustawy Prawo restrukturyzacyjne. Broniony jest w nim pogląd, że członek zarządu nie odpowiada za zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne powstałe w czasie trwania postępowania z możliwością zawarcia układu, wszczętego w czasie właściwym, prowadzonego w oparciu o przepisy ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze oraz ustawy Prawo restrukturyzacyjne.

Słowa kluczowe: spółka kapitałowa; odpowiedzialność członka zarządu; składki na ubezpieczenie społeczne; zobowiązanie podatkowe

WPROWADZENIE

Niniejsze opracowanie dotyczy problemu istnienia odpowiedzialności członków zarządu spółki kapitałowej za zobowiązania tej spółki z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne powstałe w czasie trwania postępowania z możliwością zawarcia układu (pomiędzy spółką kapitałową a jej wierzycielami), prowadzonego w oparciu o przepisy ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze (tzw. upadłość z możliwością zawarcia układu¹) oraz ustawy Prawo restrukturyzacyjne (przyspieszone postępowanie układowe, postępowanie układowe, postępowanie sanacyjne²).

¹ Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. 2017, poz. 1508 ze zm.) (dalej: p.r.) weszła w życie 1 stycznia 2016 r. (art. 456 p.r.). Niemniej zgodnie z art. 449 p.r. w sprawach, w których przed dniem wejścia w życie ustawy Prawo restrukturyzacyjne wpłynął wniosek o ogłoszenie upadłości, stosuje się przepisy dotychczasowe. Problematyka postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu jeszcze przez kilka lat będzie miała zatem znaczenie dla teorii i praktyki prawa.

² Zgodnie z art. 9a ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. 2017, poz. 2344 ze zm.) (dalej: p.u.) nie można ogłosić upadłości przedsiębiorcy w okresie od otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego do jego zakończenia lub prawomocnego umorzenia. W tym kontekście należałoby przypomnieć, że zgodnie z art. 189 ust. 1 p.r. dzień wydania postanowienia o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego lub postępowania sanacyjnego jest dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Natomiast w myśl art. 189 ust. 2 p.r. w postępowaniu o zatwierdzenie układu uznaje się, że skutki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego powstają z tzw. dniem układowym. Niezwłocznie po rozpoczęciu przez nadzorcę układu pełnienia swojej funkcji dłużnik dokonuje ustalenia dnia układowego (art. 211 ust. 1 p.r.). Dzień układowy przypada nie wcześniej niż 3 miesiące i nie później niż dzień przed dniem złożenia wniosku o zatwierdzenie układu (art. 211 ust. 2 p.r.). Niemniej dopiero zatwierdzenie układu uwalnia od odpowiedzialności członków zarządu, a z chwilą uprawomocnienia się tego postanowienia postępowanie ulega zakończeniu.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Niekiedy zdarza się w praktyce, że w czasie postępowania sądowego, którego celem jest zawarcie układu, spółka kapitałowa nie odprowadza składek na ubezpieczenie społeczne pomimo braku ustawowego moratorium. Pojawia się zatem dylemat, czy za tak powstałe zobowiązania publicznoprawne spółki kapitałowej mogą ponosić odpowiedzialność członkowie zarządu.

W pierwszej części niniejszego opracowania przedstawiono zagadnienia związane z ogólnymi zasadami odpowiedzialności członków z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, nieopłaconych przez spółkę kapitałową. W drugiej części znajduje się argumentacja przemawiająca za koncepcją, że odpowiedzialność ta nie powstaje po otwarciu postępowania zmierzającego do zawarcia układu, o ile nastąpiło to w czasie właściwym.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ CZŁONKÓW ZARZĄDU ZA ZOBOWIĄZANIA PUBLICZNOPRAWNE SPÓŁEK KAPITAŁOWYCH

Zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych³ do należności z tytułu składek stosuje się odpowiednio m.in. art. 116 Ordynacji podatkowej⁴ o odpowiedzialności osób trzecich⁵. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2012 r. wskazano, że przepis art. 116 Ordynacji podatkowej w związku z:

[...] art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ustanawia odpowiedzialność majątkową członków zarządu spółki kapitałowej za nieopłacone i zaległe składki na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, na wypadek całkowitej lub częściowej bezskuteczności ich egzekucji z majątku spółki. Jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu gwarantują całym swoim majątkiem wykonanie zobowiązania publicznego zarządzanej przez nich spółki, z tym zastrzeżeniem, że ich odpowiedzialność wyłącza przesłanki egzoneracyjne przewidziane w art. 116 § 1 *in fine* Ordynacji podatkowej⁶.

W dalszej części wyводу Sąd Najwyższy m.in. podniósł, że „przesłanką odpowiedzialności jest wina polegająca na nieprawidłowym prowadzeniu spraw spółki i doprowadzeniu do utraty jej »zdolności majątkowej«, powodującej bezskuteczność egzekucji przeciwko niej”⁷. Z kolei w myśl art. 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych do składek na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Emerytur Pomostowych oraz na ubezpieczenie zdrowotne w zakresie odpowiedzialności osób trzecich stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne.

³ T.j. Dz.U. 2019, poz. 300 ze zm.

⁴ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. 2019, poz. 900 ze zm.).

⁵ Z literatury przedmiotu na ten temat zob. np. J. Strusińska-Żukowska, [w:] *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*, red. B. Gudowska, J. Strusińska-Żukowska, Warszawa 2011, s. 488 i n.; *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*, red. J. Wantoch-Rekowski, Toruń–Warszawa 2007, s. 229 i n.; P. Kuźmiak, *Odpowiedzialność członka zarządu spółki z o.o. za zaległości spółki z tytułu składek ZUS*, „Monitor Podatkowy” 2006, nr 11, s. 365; P. Prusinowski, *Wina a odpowiedzialność członków zarządu spółek kapitałowych za zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne*, „Monitor Prawniczy” 2012, nr 9, s. 227; J. Majka, *Odpowiedzialność osób trzecich z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne – wybrane problemy orzecznicze*, „Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu” 2017, nr 1, s. 27 i n.

⁶ Wyrok SN z dnia 13 czerwca 2012 r., II UK 307/11, niepublikowany.

⁷ *Ibidem*. Por. wyrok SN z dnia 28 listopada 2003 r., IV CK 219/02, niepublikowany; wyrok SN z dnia 13 lipca 2005 r., I UK 292/04, OSNP 2006, nr 5–6, poz. 100; wyrok SN z dnia 27 października 2004 r., IV CK 148/04, niepublikowany.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Charakter prawny odpowiedzialności osób trzecich za zobowiązania publicznoprawne samodzielnych podmiotów prawa należy w nauce prawa do zagadnień teoretycznie spornych⁸. Bardziej szczegółowa analiza teoretyczna tego zagadnienia przekracza ramy niniejszego opracowania. Kwintesencję charakteru prawnego odpowiedzialności członków zarządu bardzo dobrze oddaje natomiast wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2016 r.⁹, którego klarowny wykład jest dobrym wstępem do analizy częściowego problemu prawnego, któremu poświęcone jest niniejsze opracowanie.

Po pierwsze: „[...] odpowiedzialność osób trzecich za zobowiązania podatkowe (odpowiednio: składkowe) występuje w sytuacji niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania podatkowego (składkowego) przez podatnika (płatnika składek), jest więc instytucją prawa wiążącą skutki istnienia zobowiązania podatkowego (składkowego) z podmiotem innym niż podatnik (płatnik składek)”¹⁰.

Po drugie: „[...] odpowiedzialność ta jest uzależniona od istnienia zobowiązania podatkowego (składkowego) podatnika (płatnika składek), co powoduje, że ma ona charakter akcesoryjny, następczy i gwarancyjny, gdyż nie może powstać bez uprzedniego zaistnienia obowiązku podatkowego (składkowego) po stronie pierwotnego dłużnika”¹¹.

Po trzecie: „[...] jest to także odpowiedzialność subsydiarna (posiłkowa), gdyż wierzyciel podatkowy (składkowy) nie ma swobody w kolejności zgłaszania roszczenia do podatnika (płatnika składek) lub osoby trzeciej, lecz w pierwszej kolejności musi dochodzić należności od podatnika lub płatnika składek”¹².

Po czwarte: „[...] osoby trzecie ponoszą odpowiedzialność za cudzy dług, jednakże odpowiedzialność ta nie uwalnia dłużnika od jego odpowiedzialności, a jedynie poszerza krąg podmiotów, od których wierzyciel podatkowy (składkowy) może dochodzić zaspokojenia należności”¹³.

Po piąte: „[...] odpowiedzialność ta musi wynikać z konkretnego przepisu ustawy. Katalog »osób trzecich« został wymieniony w art. 110–117 Ordynacji podatkowej i jest on zamknięty”¹⁴.

Odpowiedzialność członków zarządu spółki kapitałowej w analizowanym przypadku ma niewątpliwie charakter sankcyjny. Odpowiedzialność za zobowiązania publicznoprawne spółki przypisana jest członkom zarządu z uwagi na negatywną z punktu widzenia prawa ocenę ich zachowania. Odpowiedzialność członków zarządu nie jest ani absolutna, ani bezwzględnie gwarancyjna. Z kolei według standardów państwa prawa – na poziomie stanowienia prawa i jego stosowania przez organy państwa – praktyczny zakres sankcji nie powinien przekraczać treści normy prawnej statuującej sankcję, wykładanej według zasad wykładni językowej (gramatycznej). Przepis art. 116 Ordynacji podatkowej jest wyrazem ochrony interesów finansowych szeroko rozumianego Państwa przed zachowaniami obywateli negatywnie ocenianymi przez prawo. Ochrona ta nie może przekraczać treści norm prawnych.

⁸ Na tę okoliczność zwraca uwagę m.in. J. Strusińska-Żukowska (*op. cit.*, s. 490–491).

⁹ II UK 246/15, niepublikowany.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Analizę problemu odpowiedzialności członków zarządu za zobowiązania publiczno-prawne spółki kapitałowej powstałe w czasie trwania postępowania zmierzającego do zawarcia układu warto poprzedzić krótkim wprowadzeniem historycznym dla zobrazowania faktu, że opisywana tu problematyka nie jest zupełnie nowym problemem prawnym. Ustawa z dnia 15 marca 1934 r. – Ordynacja podatkowa¹⁵ nie przewidywała odpowiedzialności członków zarządu za obciążające spółkę zobowiązania podatkowe. Przyjmowano, że odpowiedzialność za te należności ponoszą członkowie zarządu na podstawie art. 298 Kodeksu handlowego. Jak stanowił wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 stycznia 1936 r.¹⁶: „[...] rozstrzygnięcie sporu dotyczącego opartej na art. 298 k.h. odpowiedzialności członków zarządu [...] za uiszczenie podatków wymierzonych w spółce należy do Sądów powszechnych”¹⁷. Podobny pogląd wyraził Najwyższy Trybunał Administracyjny w wyroku z dnia 13 marca 1935 r., którego zdaniem niedopuszczalne jest dochodzenie należności z tytułu nieuiszczonego przez spółkę podatku od zarządcy spółki w drodze administracyjnej¹⁸. Dekretem z dnia 16 kwietnia 1946 r. o zobowiązaniach podatkowych wprowadzono do prawa podatkowego własne rozwiązanie co do odpowiedzialności zarządców. Art. 20 ust. 1 stanowił, że za zobowiązania podatkowe spółki z o.o. odpowiadają osobiście i solidarnie zarówno obecni, jak i byli członkowie zarządu spółki w sytuacji, gdy egzekucja wdrożona do jej majątku była w całości lub w części bezskuteczna. Zasada ta została utrzymana w dekreście z dnia 26 października 1950 r. o zobowiązaniach podatkowych. Rozciągnięto ją również na członków zarządu spółki akcyjnej. Jednocześnie dekret statuował w art. 24 ust. 1 odpowiedzialność każdego udziałowca całym jego majątkiem za zobowiązania podatkowe spółki za okres jego uczestnictwa w spółce. Nowelizacja dekretu z dnia 26 października 1950 r. dokonana ustawą z dnia 16 listopada 1960 r.¹⁹ poszerzyła zakres odpowiedzialności wspólników i zarządców niebędących wspólnikami – członkowie zarządu odpowiadali subsydiarnie także za zobowiązania podatkowe samych wspólników powstałe w związku z ich uczestnictwem w spółce, a podług zmienionego art. 24 ust. 1 dekretu każdy wspólnik odpowiadał całym majątkiem solidarnie z innymi wspólnikami i ze spółką nie tylko za zobowiązanie podatkowe spółki, ale i za także zobowiązania innych udziałowców powstałe w związku z ich uczestnictwem w spółce. Ustawa z dnia 19 grudnia 1980 r. o zobowiązaniach podatkowych²⁰ w art. 47 utrzymała szeroki zakres odpowiedzialności wspólników i pozostałych udziałowców za zobowiązania podatkowe spółki, zrezygnowała natomiast z obciążenia członków zarządu (spółki z o.o. i akcyjnej) odpowiedzialnością za zobowiązania podatkowe spółki i wspólników. Do dochodzenia od zarządców należności podatkowych aktualny znowu się stał art. 298 k.h.²¹ Odpowiedzialność wspólników została uchylona art. 47 ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej z udziałem podmiotów zagranicznych²². Jej przywrócenie (art. 6 pkt 2 k. ustawy z dnia 6 marca 1993 r.

¹⁵ Dz.U. nr 14, poz. 134.

¹⁶ CI 2847/35, niepublikowany.

¹⁷ OSN w sprawach podatkowych i administracyjnych 1936, poz. 2522.

¹⁸ OSN w sprawach podatkowych i administracyjnych 1935, poz. 1268.

¹⁹ Dz.U. nr 51, poz. 300.

²⁰ Dz.U. nr 27, poz. 111 ze zm.

²¹ Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 27 czerwca 1934 r. (Dz.U. nr 57 poz. 502 ze zm.).

²² Dz.U. nr 41, poz. 325.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

o zmianie niektórych ustaw regulujących zasadę opodatkowania oraz niektórych innych ustaw²³) słusznie wywołało liczne protesty doktrynalne²⁴.

Zgodnie z art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej²⁵ w poprzednio obowiązującym brzmieniu (tzn. przed wejściem w życie ustawy Prawo restrukturyzacyjne) za zaległości podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, spółki akcyjnej lub spółki akcyjnej w organizacji odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu 1) nie wykazał, że: a) we właściwym czasie²⁶ zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające ogłoszeniu upadłości (postępowanie układowe) albo b) niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub niewszczęcie postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego) nastąpiło bez jego winy²⁷; 2) nie wskazał mienia spółki, z którego egzekucja umożliwi²⁸ zaspokojenie zaległości podatkowych spółki w znacznej części.

²³ Dz.U. nr 28, poz. 127.

²⁴ Zob. np. A. Szajkowski, *Odpowiedzialność wspólników i członków zarządu w spółce z o.o.*, „Monitor Prawniczy” 1993, nr 1, s. 6; R. Kubacki, *Zasady odpowiedzialności zarządów spółek kapitałowych za zobowiązania podatkowe*, „Przegląd Podatkowy” 1998, nr 2, s. 3.

²⁵ Z literatury przedmiotu zob. np. na ten temat: S. Babiarez, [w:] S. Babiarez, S. Dauter, B. Gruszczyński, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 597 i n.; A. Trochim-Tuchorska, *Odpowiedzialność podatkowa osób trzecich w orzecznictwie podatkowym sądów administracyjnych w latach 2007–2008*, Warszawa 2009; D. Walerjan, T. Żak, *Odpowiedzialność członków zarządu spółek kapitałowych oraz praktyczne sposoby jej ograniczenia*, Warszawa 2010; M. Bąba, *Odpowiedzialność członków zarządu za publicznoprawne zobowiązania spółki kapitałowej*, „Monitor Prawa Pracy” 2011, nr 1, s. 6; D. Janowski, *Odpowiedzialność podatkowa podatnika, płatnika, inkasenta i osób trzecich*, Warszawa 2003, s. 394 i n.; *Ordynacja podatkowa*, red. B. Dauter, Warszawa 2007, s. 350; R. Mastalski, [w:] R. Mastalski, J. Zubrzycki, *Ordynacja podatkowa*, Warszawa 2011, s. 545; A. Olesińska, *Odpowiedzialność osób trzecich za zobowiązania podatkowe*, Lublin 2000, s. 491 i n.

²⁶ W judykaturze Sądu Najwyższego podkreśla się, że cechy decydujące o „właściwym” czasie zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości mają charakter obiektywny i weryfikowalny (por. wyroki SN z dnia: 22 czerwca 2006 r., I UK 369/05, niepublikowany; 14 września 2007 r., III UK 24/07, OSNP 2008, nr 21–22, poz. 324; 2 października 2008 r., I UK 39/08, OSNP 2010, nr 7–8, poz. 97; 10 lutego 2011 r., IV CSK 335/10, OSNC-ZD 2011, nr C, poz. 58; 4 października 2011 r., I UK 113/11, OSNP 2012, nr 23–24, poz. 293). „Właściwym czasem” w rozumieniu art. 116 § 1 pkt 1 lit. a Ordynacji podatkowej nie jest zatem ani krótkotrwałe wstrzymanie płacenia długów na skutek przejściowych trudności, ani też całkowite zaprzestanie płacenia długów w następstwie wyzbycia się przez spółkę całego (lub prawie całego) majątku, lecz chwila, kiedy wiadomo już, że dłużnik nie będzie w stanie zaspokoić wszystkich swych zobowiązań” (wyrok SN z dnia 2 października 2013 r., II UK 66/13, niepublikowany).

²⁷ Nieznajomość stanu finansów spółki przez członka zarządu nie jest okolicznością zwalniającą go z odpowiedzialności za zaległości składowe na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej (tak Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia: 5 lipca 2011 r., I UK 422/10, niepublikowany; 20 stycznia 2011 r., II UK 174/10, niepublikowany; 6 grudnia 2010 r., II UK 136/10, niepublikowany). W myśl art. 116 § 1a Ordynacji podatkowej w obecnym brzmieniu jeżeli obowiązek zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości powstał i istniał wyłącznie w czasie, gdy prowadzona była egzekucja przez zarząd przymusowy albo przez sprzedaż przedsiębiorstwa na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, uznaje się, że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło bez winy członka zarządu.

²⁸ W orzecznictwie sądów administracyjnych wskazuje się, że chodzi tu o wskazanie przez członka zarządu takiego mienia, które umożliwiłoby zaspokojenie długu, a nie o wskazanie składników majątkowych o jakiegokolwiek wartości (wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 16 stycznia 2008 r., I SA/Bd 767/07, niepublikowany; wyrok WSA w Opolu z dnia 11 października 2006 r., I SA/Op 145/06, niepublikowany). Nie jest więc wystarczające wskazanie mienia, z którego egzekucja jest jedynie potencjalnie, przypuszczalnie możliwa (wyrok WSA w Gdańsku z dnia 27 stycznia 2009 r., I SA/Gd 657/08, niepublikowany). Wolą ustawodawcy było zagwarantowanie zaspokojenia należności publicznoprawnych nie w dowolnej części, lecz w stopniu znacznym. W orzecznictwie sądów administracyjnych znaczny stopień zaspokojenia należy wiązać z taką sytuacją, gdzie spłata na-

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

W kontekście styku regulacji Ordynacji podatkowej w poprzednim brzmieniu oraz Prawa upadłościowego i naprawczego należy wskazać na przepisy przejściowe tej ostatniej ustawy – art. 543 i 544. Ustawodawca przyjął wówczas, że ilekroć w przepisach odrębnych jest mowa o „postępowaniu upadłościowym”, to rozumie się przez to postępowanie upadłościowe obejmujące likwidację majątku upadłego, a ilekroć w przepisach odrębnych jest mowa o „postępowaniu układowym”, to rozumie się przez to także postępowanie upadłościowe z możliwością zawarcia układu.

Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej (ustalonym z chwilą wejścia w życie ustawy Prawo restrukturyzacyjne) za zaległości podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, spółki akcyjnej lub spółki akcyjnej w organizacji odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu nie wykazał (z własnej inicjatywy dowodowej i na własne ryzyko) jednej z następujących okoliczności wyłączających jego odpowiedzialność. Po pierwsze, że we właściwym czasie²⁹ zgłoszono³⁰ wniosek o ogłoszenie upadłości lub w tym czasie zostało otwarte³¹ postępowanie restrukturyzacyjne albo zatwierdzono układ w postępowaniu o zatwierdzenie układu. Ponieważ złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości, złożenie wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego, złożenie wniosku o zatwierdzenie układu ma wspólny mianownik, którym jest niewypłacalność spółki kapitałowej w rozumieniu art. 10 i 11 p.u., ustawodawca w trafny sposób potraktował kilka zdarzeń w sposób równorzędny. Po drugie, że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości³² nastąpiło

leżności będzie realna, ponadto zaspokojenie dotyczyć będzie przynajmniej połowy należności (wyrok WSA w Gliwicach z dnia 17 lipca 2009 r., III SA/GI 1500/08, niepublikowany).

²⁹ Zgodnie z art. 21 ust. 2 p.u. jeżeli dłużnikiem jest osoba prawna albo inna jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, obowiązek zgłoszenia w sądzie upadłościowym wniosku o ogłoszenie upadłości nie później niż w terminie 30 dni od dnia, w którym (obiektywnie, a nie subiektywnie) wystąpiła podstawa do ogłoszenia upadłości, spoczywa na każdym, kto na podstawie ustawy, umowy spółki lub statutu ma prawo do prowadzenia spraw dłużnika i do jego reprezentowania, samodzielnie lub łącznie z innymi osobami. Termin 30 dni, o którym mowa w art. 21 ust. 2 p.u., należy liczyć od dnia obiektywnego wystąpienia podstaw niewypłacalności dłużnika. Jest to zatem termin liczony od dnia zaistnienia określonego w ustawie faktu. Termin ten nie jest natomiast liczony od dnia powzięcia wiedzy o niewypłacalności przez reprezentanta dłużnika. Termin ten należy liczyć według zasad art. 110 i n. k.c. (art. 165 § 1 k.p.c. w zw. z art. 35 p.u.).

³⁰ Nie ma znaczenia prawnego, kto zgłosił wniosek o upadłość. Istotne jest, aby a) wniosek został złożony skutecznie, tzn. by nie został zwrócony, oraz aby b) jego zgłoszenie przypadło na czas właściwy.

³¹ Zgodnie z art. 232 p.r. sąd rozpoznaje wniosek o otwarcie przyspieszonego postępowania układowego na posiedzeniu niejawnym wyłącznie na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku. W myśl art. 270 p.r. sąd rozpoznaje wniosek o otwarcie postępowania układowego na posiedzeniu niejawnym. Wniosek o otwarcie postępowania układowego rozpoznaje się w terminie 2 tygodni od dnia złożenia wniosku, chyba że istnieje konieczność wyznaczenia rozprawy. W takim przypadku wniosek rozpoznaje się w terminie 6 tygodni. Zgodnie z art. 288 ust. 1 p.r. do rozpoznania wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego przywołany przepis art. 270 p.r. stosuje się odpowiednio. Wszystkie wymienione powyżej terminy dla czynności sądu restrukturyzacyjnego mają charakter wyłącznie instrukcyjny. W praktyce sąd restrukturyzacyjny może potrzebować dłuższego okresu niż 2 albo 6 tygodni na rozpoznanie wniosku i rozpoznać sprawę o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego nawet po kilku miesiącach. Niemniej wniosek restrukturyzacyjny spółki kapitałowej można złożyć także na wypadek zagrożenia jej niewypłacalności.

³² Złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki kapitałowej jest obowiązkiem prawnym reprezentanta spółki kapitałowej. Jest to obowiązek o wymiarze publicznym, albowiem konsekwencją jego niedopełnienia może być zarówno poniesienie odpowiedzialności prawnokarnej, jak i orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej i zasiadania w niektórych organach osób prawnych. Ustawodawca nie nakłada na reprezentantów spółki

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

bez winy członka zarządu. Po trzecie, że istnieje mienie spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych spółki w znacznej części.

BRAK PODSTAW DO PRZYJMOWANIA ODPOWIEDZIALNOŚCI CZŁONKA ZARZĄDU ZA ZOBOWIĄZANIA PUBLICZNOPRAWNE SPÓŁKI POWSTAŁE PO OTWARCIU POSTĘPOWANIA MAJĄCEGO NA CELU ZAWARCIE UKŁADU

Na tle przywołanej podstawy normatywnej, przy zastosowaniu prawideł wykładni językowej, brak jest podstaw do przyjmowania odpowiedzialności członka zarządu za zobowiązania publicznoprawne spółki kapitałowej powstałe po otwarciu postępowania mającego na celu zawarcie układu, które to postępowanie zostało zainicjowane w czasie właściwym. Innymi słowy, jeżeli członek zarządu doprowadził w czasie właściwym do otwarcia postępowania w stosunku do spółki kapitałowej, mającego na celu zawarcie układu, to oznacza, że spółka kapitałowa jest w pożądanym przez ustawodawcę stanie prawnym (odpowiednio „w upadłości układowej” albo „w restrukturyzacji”), a w konsekwencji członek zarządu nie może ponosić odpowiedzialności za jej zobowiązania. Analogicznie po ogłoszeniu upadłości spółki kapitałowej, której istotą jest przymusowa likwidacja masy upadłości, mogą powstawać kolejne zobowiązania publicznoprawne spółki w upadłości. Niemniej, ponieważ upadłość jest pożądanym stanem prawnym dla niewypłacalnej spółki kapitałowej, członek zarządu nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania spółki powstałe po ogłoszeniu upadłości.

Dalej należy powołać się na argument braku podstaw do rozszerzającej wykładni przepisów o odpowiedzialności za zobowiązania osób trzecich. Odpowiedzialność członka zarządu za zobowiązania publicznoprawne spółki kapitałowej ma charakter wyjątkowy i jest bardzo surowa. Wyjątkowość tej odpowiedzialności przejawia się w tym, że członek zarządu ponosi odpowiedzialność za zobowiązanie innej osoby (spółki kapitałowej), która zarazem nie zostaje zwolniona z odpowiedzialności za to zobowiązanie.

W przypadku kwestionowania odpowiedzialności przez członka zarządu spółki, to członek zarządu winien, z własnej inicjatywy, wykazać dowodowo istnienie przesłanki uwalniającej od odpowiedzialności, gdyż zgodnie z konstrukcją ustawy to na nim spoczywa cały ciężar dowodzenia braku własnej odpowiedzialności. Niewątpliwie kwestia istnienia albo nieistnienia przesłanek wyłączających odpowiedzialność członka zarządu na podstawie art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej jest okolicznością kluczową, jednak z brzmienia tego przepisu wynika wyraźnie, iż ciężar dowodu (*onus probandi*) spoczywa na członku zarządu³³. Przy takiej konstrukcji przesłanek odpowiedzialności nie jest dopuszczalna wykładnia pozajęzykowa, rozszerzająca przepisy na niekorzyść członków zarządu.

W dalszej części wywodu należy powołać się na argument zupełności przesłanek egzoneracyjnych. W judykaturze podkreśla się, że regulacja art. 116 Ordynacji podatkowej:

[...] przewiduje trzy przesłanki egzoneracyjne, które pozwalają członkowi zarządu uwolnić się od odpowiedzialności. Może on wykazać, że we właściwym czasie zgłoszony został wniosek o ogłoszenie upadłości

kapitałowej (ani na inne osoby) obowiązku poddania spółki kapitałowej restrukturyzacji. Z tej przyczyny nie ma znaczenia brak winy w zaniechaniach dotyczących restrukturyzacji.

³³ Wyrok NSA z dnia 14 września 2005 r., FSK 2062/04, niepublikowany.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

lub wszczęto postępowanie układowe albo że niezgłoszenie takiego wniosku nastąpiło nie z jego winy lub też wskazać mienie spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości w znacznej części³⁴.

Złożenie w czasie właściwym wniosku o ogłoszenie upadłości albo wniosku o postępowanie zakończone układem jest wyczerpującą przesłanką egzoneracyjną. Ustawodawca nie wymaga dla uwolnienia się od odpowiedzialności przez członka zarządu spełnienia dalszych warunków.

Należy się powołać na argument istnienia sankcji dla członka zarządu w art. 116 Ordynacji podatkowej za niezłożenie wniosku o wszczęcie odpowiedniego postępowania, a nie sankcji dla członka zarządu za ewentualne dysfunkcje w postępowaniu kończącym się układem. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 12 stycznia 2016 r.: „[...] należy wyjaśnić, że odpowiedzialność członków zarządu dłużnej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wiąże się z brakiem dołożenia należytej staranności w prowadzeniu spraw spółki i zaniechaniem zgłoszenia we właściwym czasie wniosku do sądu upadłościowego”³⁵.

Poza tym sankcja jest konsekwencją zachowania się określonego podmiotu negatywnie ocenionego przez prawo, ale zachowania pozostającego w sferze kompetencji tego podmiotu. Tymczasem w przypadku postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu prowadzonego pod rządem Prawa upadłościowego i naprawczego członek zarządu spółki kapitałowej nie decydował o przebiegu tego postępowania. Kluczowe kompetencje miał tu natomiast sąd upadłościowy. Jak stanowił przepis art. 17 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego: „[...] sąd może zmienić postanowienie o ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu na postanowienie o ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku dłużnika, jeżeli podstawy przeprowadzenia takiego postępowania ujawniły się dopiero w toku postępowania”³⁶. Konstrukcja tego przepisu zakładała, że sąd działa z urzędu, bez potrzeby złożenia jakiegokolwiek wniosku. Słuszność sformułowanej tu tezy podkreśla treść art. 3 Prawa upadłościowego i naprawczego w brzmieniu: „[...] postępowanie uregulowane ustawą może być wszczęte tylko na wniosek złożony przez podmioty określone w ustawie”. O ile zatem wszczęcie postępowania upadłościowego wymagało (i nadal wymaga) wniosku uprawnionego, o tyle sam tryb postępowania upadłościowego z układowego na likwidacyjny sąd upadłościowy mógł i – jeżeli zaszły ku temu ustawowe przesłanki – powinien był zmienić z urzędu.

Również umorzenie postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu należało do kompetencji sądu działającego z urzędu. Jak stanowił przepis art. 361 pkt 1 Prawa upadłościowego i naprawczego: „[...] sąd umorzy postępowanie upadłościowe, jeżeli majątek pozostały po wyłączeniu z niego przedmiotów majątkowych dłużnika obciążonych hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania”.

Czy sąd upadłościowy powinien był wiedzieć, że narasta zadłużenie spółki w upadłości układowej z tytułu nieobsługiwanych składek na ubezpieczenie społeczne powstających po dacie ogłoszenia upadłości? Zgodnie z art. 168 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawcze-

³⁴ Wyrok SA w Szczecinie z dnia 17 listopada 2015 r., III AUa 117/15, niepublikowany.

³⁵ Wyrok SA w Szczecinie z dnia 12 stycznia 2016 r., III AUa 225/15, niepublikowany.

³⁶ R. Adamus, *Zmiana trybu postępowania upadłościowego upadłej spółki handlowej*, „Prawo Spółek” 2011, nr 1, s. 23 i n.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

go „syndyk, nadzorca sądowy i zarządca składają sędziemu-komisarzowi w terminach przez niego wyznaczonych, przynajmniej co trzy miesiące, sprawozdanie ze swoich czynności oraz sprawozdanie rachunkowe z uzasadnieniem”. Sprawozdanie rachunkowe nadzorcy sądowego powinno było zatem wskazywać na przyrost zadłużenia publicznoprawnego. Sąd upadłościowy miał więc nie tylko kompetencje, lecz także narzędzia potrzebne do odpowiedniego realizowania swoich kompetencji.

Ustawa Prawo upadłościowe i naprawcze wobec przyznania sądowi kompetencji do działania z urzędu nigdzie nie wprowadzała na członków zarządu spółki w upadłości układowej obowiązku do złożenia „wniosku” o zmianę trybu postępowania upadłościowego czy o umorzenie postępowania. Co więcej, art. 116 Ordynacji podatkowej nie wprowadza żadnych sankcji w związku z brakiem wystąpienia przez członka zarządu spółki w upadłości układowej o zmianę trybu postępowania upadłościowego czy o umorzenie postępowania.

Zatem gdyby pojawiły się dysfunkcje w postępowaniu kończącym się układem w postaci narastania niepłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, sąd upadłościowy miał pełne kompetencje do działania z urzędu, a także odpowiednie narzędzia do powzięcia wiedzy o potrzebie podjęcia określonych rozstrzygnięć.

Wreszcie w przypadku postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu nie miało znaczenia z punktu widzenia analizowanego tu problemu, że członek zarządu spółki kapitałowej sprawował tzw. zarząd własny upadłego. Oznaczało to jedynie, że członek zarządu prowadził *day to day business*. Co bardzo ważne, samym tokiem postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu kierował sędzia-komisarz zgodnie z jednoznacznym w tym względzie art. 152 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego. Ponadto – zgodnie z art. 180 ust. 1 i 2 Prawa upadłościowego i naprawczego – jeżeli ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu i ustanowiono zarząd własny upadłego, to nadzorca sądowy powinien niezwłocznie podjąć czynności nadzorcze. W ramach prowadzonego nadzoru nadzorca sądowy mógł w każdym czasie kontrolować czynności upadłego, a także przedsiębiorstwo upadłego. Co więcej, art. 76 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego stanowił, że zarząd własny upadłego sprawowany jest pod nadzorem nadzorcy sądowego, a sąd upadłościowy miał kompetencję do tego, aby z urzędu uchylić zarząd własny upadłego i ustanowić zarządcę, jeżeli upadły choćby nieumyślnie naruszył prawo w zakresie sprawowania zarządu lub sposób sprawowania przez niego zarządu nie daje gwarancji wykonania układu.

Jeżeli zatem członek zarządu spółki kapitałowej w upadłości układowej nie był strażnikiem prawidłowości przebiegu postępowania upadłościowego, gdyż była to rola organów Państwa, to nie może on ponosić odpowiedzialności wobec Państwa z tytułu zobowiązań publicznych upadłego powstałych w czasie trwania tego postępowania.

Analogicznie *de lege lata* ustawa Prawo restrukturyzacyjne zapobiega dysfunkcjom związanym z przebiegiem postępowań restrukturyzacyjnych poprzez szereg rozwiązań prawnych.

Po pierwsze, poprzez wprowadzenie przez ustawodawcę instrumentów przyspieszających przebieg postępowania restrukturyzacyjnego.

Po drugie, poprzez instytucję badania podstaw do otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Wskazać w tym miejscu należy na art. 8 ust. 1 p.r., zgodnie z którym sąd jest obowiązany odmówić otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, jeżeli jego otwarcie

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

zmierzałoby do pokrzywdzenia wierzycieli. Ponadto w myśl art. 8 ust. 2 p.r. sąd odmówi otwarcia postępowania układowego lub sanacyjnego, jeśli nie została uprawdopodobniona zdolność dłużnika do bieżącego zaspokajania kosztów postępowania i zobowiązań powstałych po jego otwarciu.

Po trzecie, poprzez wprowadzenie możliwości odebrania zarządu własnego dłużnikowi i ustanowienie zarządcy w przyspieszonym postępowaniu układowym i w postępowaniu układowym (art. 67 ust. 1 p.r.) oraz poprzez powierzenie zarządu majątkiem dłużnika zarządcy w postępowaniu sanacyjnym.

Po czwarte, w drodze bieżącego monitorowania – poprzez instytucję comiesięcznych sprawozdań nadzorca sądowego – czy dłużnik (w tym m.in. spółka kapitałowa w restrukturyzacji) reguluje zobowiązania powstałe po otwarciu przyspieszonego postępowania układowego i postępowania układowego (art. 31 ust. 2 pkt 1 p.r.). W przypadku wniosku o otwarcie postępowania układowego i wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego (a zatem z założenia najdłużej trwających postępowań) dłużnik jest obowiązany uprawdopodobnić swoją zdolność do wykonywania zobowiązań po dniu otwarcia postępowania (art. 266 ust. 1 oraz art. 284 ust. 1 pkt 4 p.r.).

Po piąte, poprzez instytucję uproszczonego wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 334 i n. p.r.).

Po szóste, poprzez instytucję umorzenia postępowania restrukturyzacyjnego (art. 325 i 326 p.r.). Na przykład zgodnie z art. 325 ust. 1 pkt 1 p.r. sąd obligatoryjnie umarza postępowanie restrukturyzacyjne, jeżeli prowadzenie postępowania zmierzałoby do pokrzywdzenia wierzycieli. *Lege non distinguente* mieści się w tej przesłance pokrzywdzenie wierzyciela pozaukładowego, jakim jest ZUS, z tytułu składek powstałych po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego. Również obligatoryjnie sąd umarza postępowanie układowe albo postępowanie sanacyjne, jeżeli dłużnik utracił zdolność do bieżącego zaspokajania kosztów postępowania i zobowiązań powstałych po jego otwarciu oraz zobowiązań, które nie mogą zostać objęte układem. Domniemywa się, że dłużnik utracił zdolność do zaspokajania zobowiązań, jeżeli opóźnienie w ich wykonywaniu przekracza 30 dni (art. 326 ust. 2 p.u.). Wreszcie sąd obligatoryjnie umarza postępowanie sanacyjne, jeżeli brak jest realnych możliwości przywrócenia dłużnikowi zdolności do wykonywania zobowiązań (art. 326 ust. 3 p.u.). Zgodnie z art. 325 ust. 2 p.r. sąd może umorzyć postępowanie restrukturyzacyjne, jeżeli z okoliczności sprawy, w szczególności z zachowania dłużnika, wynika, że układ nie zostanie wykonany.

Dalej należałoby powołać się na argument, według którego teza, że członek zarządu odpowiada za zobowiązania publicznoprawne powstałe w czasie trwania postępowania, którego wszczęcie w czasie właściwym wyłącza odpowiedzialność za zobowiązania publicznoprawne, jest dotknięta błędem logicznym. Postępowania, o których mowa w art. 116 Ordynacji podatkowej, w kontekście przesłanek egzoneracyjnych wyłączających odpowiedzialność traktowane są przez ustawodawcę jako postępowania – przynajmniej w ujęciu teoretycznym – najlepiej zabezpieczające interesy ogółu wierzycieli na wypadek niewydolności finansowej dłużnika. Postępowania te nie mogą być jednak wszczęte przez organy państwowe z urzędu. Istnieje zatem potrzeba wprowadzenia sankcji dla osób obowiązanych do złożenia odpowiedniego wniosku, w tym członków zarządu spółek kapitałowych. Do przepisów takich wcześniej należał art. 298 Kodeksu handlowego oraz art. 5 § 3 Prawa upadłościowego z 1934 r.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Obecnie wskazać należy na art. 116 Ordynacji podatkowej, art. 299 Kodeksu spółek handlowych, przepisy o orzekaniu zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, art. 586 Kodeksu spółek handlowych (przepis karny). Od 1 stycznia 2016 r. szczególnie rygorystyczny jest art. 21 ust. 3 p.u. Niemniej jeżeli postępowanie upadłościowe albo postępowanie prowadzące do zawarcia układu zostało już wszczęte w czasie właściwym³⁷, to członek zarządu spółki kapitałowej nie może ponosić konsekwencji za jego ewentualnie nieprawidłowy przebieg, gdyż ustrojowe kompetencje mają w tym zakresie sądy.

Jeżeli doprowadzenie do wszczęcia postępowania wyłącza odpowiedzialność, to prowadzenie tego postępowania przez sąd nie może – bez naruszenia zasad logiki – tej odpowiedzialności przywracać³⁸.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone rozważania pozwalają na wyciągnięcie wniosku końcowego, że członek zarządu spółki kapitałowej nie odpowiada za zobowiązania tej spółki z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne powstałe w czasie trwania postępowania z możliwością zawarcia układu (w zasadzie bez względu na konkretną postać tego postępowania), wszczętego w czasie właściwym, prowadzonego w oparciu o przepisy ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze oraz ustawy Prawo restrukturyzacyjne.

Otwarcie postępowania sądowego spółki kapitałowej, którego zamierzonym celem jest zawarcie układu z wierzycielami i w czasie którego spółka podlega nadzorowi sądowemu, jest

³⁷ Sąd Najwyższy przyjął, że członek zarządu nie może ponosić odpowiedzialności na podstawie art. 299 Kodeksu spółek handlowych za zobowiązania powstałe w okresie, w którym pozostając w zarządzie, nie mógł w następstwie szczególnych regulacji (np. decyzji sądu upadłościowego) realizować swojej funkcji (zob. wyrok SN z dnia 14 kwietnia 2016 r., IV CSK 485/15, niepublikowany). Wyrażono również pogląd, zgodnie z którym zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości prowadzi – w odniesieniu do zobowiązań spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powstałych po dokonaniu tej czynności – do przerwania związku przyczynowego między sprawowaniem funkcji piastuna organu zarządzającego spółką a szkodą wierzyciela w ramach odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie art. 299 Kodeksu spółek handlowych (wyroki SN z dnia: 14 lutego 2003 r., IV CKN 1779/00, OSNC 2004, nr 5, poz. 75; 30 września 2004 r., IV CK 49/04, niepublikowany; 25 listopada 2010 r., III CNP 3/10; 25 września 2014 r., II CSK 790/13, niepublikowany).

³⁸ Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 8 października 2015 r. (III CZP 54/15, niepublikowana) przyjął, że: „[...] zobowiązania z tytułu wynagrodzenia tymczasowego nadzorcy sądowego, niewyegzekwowane od spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, co do której oddalono wniosek o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego, są objęte przewidzianą w art. 299 § 1 k.s.h. odpowiedzialnością członków zarządu”. Pogląd ten umotywował następująco: „[...] choć obowiązek uiszczenia przez spółkę-dłużniczkę kosztów sądowych obejmujących wynagrodzenie tymczasowego nadzorcy sądowego powstaje po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, w takich okolicznościach, jak występujące w sprawie, nie ma podstaw do stwierdzenia braku związku przyczynowego pomiędzy uszczerbkiem wynikłym z niemożności wyegzekwowania tego obowiązku od spółki a niezłożeniem we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki. Wobec oddalenia spóźnionego wniosku o ogłoszenie upadłości ze względu na to, że majątek spółki nie wystarczał nawet na zaspokojenie kosztów postępowania, wniosek ten nie mógł doprowadzić do wszczęcia właściwego postępowania upadłościowego i udzielenia w ten sposób wierzycielom spółki ochrony w jakimkolwiek zakresie, mogącym uzasadniać powiązanie przyczynowe kosztów wynagrodzenia tymczasowego nadzorcy sądowego z samym tylko postępowaniem wywołanym tym wnioskiem”. Przedstawionego tu zapatrywania nie devaluuje też pogląd przyjęty przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 30 stycznia 2019 r. (III CZP 78/18, niepublikowana) w brzmieniu: „[...] członek zarządu ponosi odpowiedzialność za zobowiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie art. 299 § 1 k.s.h., powstałe po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, w tym również za koszty sądowe zasądzone w sprawie prowadzonej przeciwko syndykowi, jeżeli pozostają w związku ze stosunkiem prawnym istniejącym w chwili złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości”.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

stanem pożądanym przez ustawodawcę. *De lege lata* uznaje się nawet prymat restrukturyzacji nad upadłością. Zgodnie z art. 3 ust. 1 p.r. celem postępowania restrukturyzacyjnego jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika przez umożliwienie mu restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami, a w przypadku postępowania sanacyjnego również przez przeprowadzenie działań sanacyjnych przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli. Członek zarządu nie może więc ponosić odpowiedzialności za zobowiązania spółki kapitałowej powstałe w czasie trwania postępowania sądowego, którego otwarcie jest samo w sobie przesłanką egzoneracyjną dla członka zarządu spółki kapitałowej.

Przepisy o postępowaniu sądowym mającym na celu zawarcie układu nie dopuszczają do prowadzenia tego postępowania w sposób zgodny z prawem pomimo nieregulowania przez spółkę kapitałową bieżących zobowiązań publicznoprawnych.

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Adamus R., *Zmiana trybu postępowania upadłościowego upadłej spółki handlowej*, „Prawo Spółek” 2011, nr 1.
- Babiarz S., [w:] S. Babiarz, S. Dauter, B. Gruszczyński, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Bąba M., *Odpowiedzialność członków zarządu za publicznoprawne zobowiązania spółki kapitałowej*, „Monitor Prawa Pracy” 2011, nr 1.
- Jankowiak D., *Odpowiedzialność podatkowa podatnika, płatnika, inkasenta i osób trzecich*, Warszawa 2003.
- Kubacki R., *Zasady odpowiedzialności zarządów spółek kapitałowych za zobowiązania podatkowe*, „Przegląd Podatkowy” 1998, nr 2.
- Kuźmiak P., *Odpowiedzialność członka zarządu spółki z o.o. za zaległości spółki z tytułu składek ZUS*, „Monitor Podatkowy” 2006, nr 11.
- Majka J., *Odpowiedzialność osób trzecich z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne – wybrane problemy orzecznicze*, „Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu” 2017, nr 1.
- Mastalski R., [w:] R. Mastalski, J. Zubrzycki, *Ordynacja podatkowa*, Warszawa 2011.
- Olesińska A., *Odpowiedzialność osób trzecich za zobowiązania podatkowe*, Lublin 2000.
- Ordynacja podatkowa*, red. B. Dauter, Warszawa 2007.
- Prusinowski P., *Wina a odpowiedzialność członków zarządu spółek kapitałowych za zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne*, „Monitor Prawniczy” 2012, nr 9.
- Strusińska-Żukowska J., [w:] *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*, red. B. Gudowska, J. Strusińska-Żukowska, Warszawa 2011.
- Szajkowski A., *Odpowiedzialność wspólników i członków zarządu w spółce z o.o.*, „Monitor Prawniczy” 1993, nr 1.
- Trochim-Tuchorska A., *Odpowiedzialność podatkowa osób trzecich w orzecznictwie podatkowym sądów administracyjnych w latach 2007–2008*, Warszawa 2009.
- Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*, red. J. Wantoch-Rekowski, Toruń–Warszawa 2007.
- Walerjan D., Żak T., *Odpowiedzialność członków zarządu spółek kapitałowych oraz praktyczne sposoby jej ograniczenia*, Warszawa 2010.

AKTY PRAWNE

- Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 27 czerwca 1934 r. (Dz.U. nr 57 poz. 502 ze zm.).
- Ustawa z dnia 15 marca 1934 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. nr 14, poz. 134).
- Ustawa z dnia 16 listopada 1960 r. o zmianie dekretu z dnia 26 października 1960 r. o zobowiązaniach podatkowych (Dz.U. nr 61, poz. 300).
- Ustawa z dnia 19 grudnia 1980 r. o zobowiązaniach podatkowych (Dz.U. nr 27, poz. 111 ze zm.).
- Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej z udziałem podmiotów zagranicznych (Dz.U. nr 41, poz. 325).
- Ustawa z dnia 6 marca 1993 r. o zmianie niektórych ustaw regulujących zasadę opodatkowania oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 28, poz. 127).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. 2019, poz. 900 ze zm.).

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. 2019, poz. 300 ze zm.).

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. 2017, poz. 2344 ze zm.).

Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. 2017, poz. 1508 ze zm.).

ORZECZNICTWO

Uchwała SN z dnia 8 października 2015 r., III CZP 54/15, niepublikowana.

Uchwała SN z dnia 30 stycznia 2019 r., III CZP 78/18, niepublikowana.

Wyrok NSA z dnia 14 września 2005 r., FSK 2062/04, niepublikowany.

Wyrok SA w Szczecinie z dnia 17 listopada 2015 r., III AUa 117/15, niepublikowany.

Wyrok SA w Szczecinie z dnia 12 stycznia 2016 r., III AUa 225/15, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 1 stycznia 1936 r., CI 2847/35, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 14 lutego 2003 r., IV CKN 1779/00, OSNC 2004, nr 5, poz. 75.

Wyrok SN z dnia 28 listopada 2003 r., IV CK 219/02, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 30 września 2004 r., IV CK 49/04, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 27 października 2004 r., IV CK 148/04, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 13 lipca 2005 r., I UK 292/04, OSNP 2006, nr 5–6, poz. 100.

Wyrok SN z dnia 22 czerwca 2006 r., I UK 369/05, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 14 września 2007 r., III UK 24/07, OSNP 2008, nr 21–22, poz. 324.

Wyrok SN z dnia 2 października 2008 r., I UK 39/08, OSNP 2010, nr 7–8, poz. 97.

Wyrok SN z dnia 25 listopada 2010 r., III CNP 3/10.

Wyrok SN z dnia 6 grudnia 2010 r., II UK 136/10, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 20 stycznia 2011 r., II UK 174/10, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 10 lutego 2011 r., IV CSK 335/10, OSNC-ZD 2011, nr C, poz. 58.

Wyrok SN z dnia 5 lipca 2011 r., I UK 422/10, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 4 października 2011 r., I UK 113/11, OSNP 2012, nr 23–24, poz. 293.

Wyrok SN z dnia 13 czerwca 2012 r., II UK 307/11, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 2 października 2013 r., II UK 66/13, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 25 września 2014 r., II CSK 790/13, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 14 kwietnia 2016 r., IV CSK 485/15, niepublikowany.

Wyrok SN z dnia 16 maja 2016 r., II UK 246/15, niepublikowany.

Wyrok WSA w Opolu z dnia 11 października 2006 r., I SA/Op 145/06, niepublikowany.

Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 16 stycznia 2008 r., I SA/Bd 767/07, niepublikowany.

Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 27 stycznia 2009 r., I SA/Gd 657/08, niepublikowany.

Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 17 lipca 2009 r., III SA/Gl 1500/08, niepublikowany.